

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง โดยการสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอน รวมจำนวนทั้งสิ้น 250 คน ได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความรู้ในการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อศึกษาความพร้อมในการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW โดยใช้ค่าสถิติอันได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ One-way ANOVA (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 48.31 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและมีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน (อาจารย์ระดับ 1, 2, 3) โดยส่วนใหญ่และมีอายุการทำงานเฉลี่ยเท่ากับ 24.74 ปี

แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งวัดจากตัวชี้วัด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ เจตคติ และความพร้อม ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า

ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในระดับมาก ($\bar{X}=4.93$) และเจตคติเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$) รวมถึงมีความพร้อมในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$) ด้วย

ด้านการจัดวิธีพุทธสู่วิธีการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการจัดวิธีพุทธสู่วิธีการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.86$) และมีเจตคติในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$) ส่วนในเรื่องความพร้อม จะมีความพร้อมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$)

ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ในด้านนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนาในระดับมาก ($\bar{X} = 4.93$) ส่วนในเรื่องเจตคติจะเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) สำหรับความพร้อมนั้น พบว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธในระดับมาก ($\bar{X} = 4.90$) และมีเจตคติในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$) นอกจากนี้ยังมีความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธในระดับมากด้วย ($\bar{X} = 3.96$)

ด้านการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนในระดับมาก ($\bar{X} = 4.89$) มีเจตคติในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) และมีความพร้อมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$)

โดยรวมทั้ง 5 ด้าน กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ระดับมากโดยรวมทุกๆ ด้าน ($\bar{X} = 24.50$) และมีเจตคติในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รวมถึงมีความพร้อมในระดับมากด้วย ($\bar{X} = 4.01$)

ปัญหาในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธพบว่า กลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในเรื่อง ขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์และการผลิตสื่อ ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการหางบประมาณเอง และขาดการนิเทศและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

สมมติฐานที่ 1 เพศแตกต่างกัน มีความรู้ เจตคติ และความพร้อมในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดวิธีพุทธสู่วิธีการเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ และการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า เพศแตกต่างกัน มีความรู้ในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และพบว่าเพศแตกต่างกัน มีความรู้ในการจัดวิธีพุทธสู่วิธีการเรียนรู้ และการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่างๆ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธดังนี้

1. คณะผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหาร รวมถึงครูผู้สอนควรให้ความสำคัญของการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อชี้แจงผู้ปกครองถึงแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักไตรสิกขา รวมถึงเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นร่วมด้วย ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเข้าถึงพระสงฆ์โดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา โดยนิมนต์พระเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร การอุปสมบทนักเรียน การเวียนเทียน การเทศนา เป็นต้น ตลอดจนเชิญผู้นำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาร่วมประชุมสัมมนาคณะผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูผู้สอนของโรงเรียนต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการให้เข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนตามแนววิถีพุทธในทิศทางเดียวกัน

2. คณะผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนควรนำกิจกรรมที่สื่อถึงความร่วมมือระหว่างวัด/คณะสงฆ์และชุมชนเข้ามาใช้ เช่น การเทศนา การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เน้นการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง มีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงประกอบการเรียนรู้ มีสื่อจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกสถานการณ์และปฏิบัติ ได้จริง รวมถึงฝึกครูผู้สอนให้สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างบูรณาการ ผลิตนุผลการครูผู้สอนให้เข้าถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ ซึ่งอาจทำโดยการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ถ่ายทอดประสบการณ์หรือ การสังเกตการณ์เพื่อให้ซึมซับและค่อย ๆ ยอมรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวิถีพุทธ

3. คณะผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนควรมีการกำหนดนโยบายการสร้างสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติ มีสวนพุทธธรรม ป่าคุณธรรม ห้องจริยธรรม แปลงสาธิต เป็นต้น เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อความพร้อมในการเรียนรู้ รวมถึงขอความร่วมมือจากองค์กรทางศาสนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิถีพุทธของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง

กิจกรรมเสนอแนะและการพัฒนาที่จัดขึ้นควรดำเนินเป็นกิจวัตร และจัดตั้งผู้รับผิดชอบและประเมินผลด้วย

4. คณะผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ สภาวะทางจิตใจแก่บุคลากรในโรงเรียนโดยอาจเชิญวิทยากรผู้มีความรู้เฉพาะทางมาบรรยายหรือจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ รวมถึงนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาจริยธรรมเพื่อปลูกฝังให้บุคลากรมีจิตใจตั้งมั่นในศีลธรรม มีศรัทธาพร้อมที่จะเรียนรู้และเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนตามแนววิถีพุทธ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลหรือเกียรติบัตรสำหรับผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

5. คณะผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหาร ครูผู้สอนควรประสานงานขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และพระสงฆ์เพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจทำเป็นกิจกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมก็ได้ โดยดำเนินการให้ประจำทุกปีในรูปของงานประจำปี ซึ่งจะถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันด้วย

6. คณะผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหาร ครูผู้สอนควรร่วมกันประชุมเพื่อจัดหางบประมาณจาก การทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมของนักเรียน กิจกรรมของบุคลากรในโรงเรียน อาทิ การจัดงานวันปีใหม่ วันเด็ก กีฬาสีประจำปี เพื่อให้เกิดรายได้มาใช้ในการบริหารจัดการภายในโรงเรียน รวมถึงการจัดตั้งสหกรณ์ในจำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภคแก่ผู้ปกครอง นักเรียนซึ่งจะมีการแบ่งผลตอบแทนปลายปี ตลอดจนจัดให้มีการประเมินผลงาน สิ่งประดิษฐ์ของนักเรียนร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นกลุ่ม (Focus Group) ถึงแนวทางการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแนววิถีพุทธตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ รวมถึงนักเรียนได้รับความพึงพอใจสูงสุดด้วย

2. ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอื่นๆ เช่น กรุงเทพมหานคร อยุธยา ลพบุรี สุพรรณบุรี เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่ต่างกัน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวทางวิถีพุทธที่ยึดหลักไตรสิกขา

3. ควรศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายการบริหารการศึกษาตามวิถีพุทธไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงการยอมรับในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามแนววิถีพุทธ เพื่อทราบกระบวนการทัศนในการดำเนินกิจกรรมการขยายเครือข่ายและการยอมรับการเปลี่ยนนวัตกรรมรูปแบบการศึกษาแนวใหม่ตามแนววิถีพุทธของผู้บริหารโรงเรียนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักพุทธธรรม ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างบูรณาการ อีกทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันด้วย

4. ควรศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดการรูปแบบการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางวิถีพุทธ

